

Marcin Wichmanowski

"Jakub Bojko 1857-1943", Bogusław Kasperek, Lublin 1998 : [recenzja]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 7, 125-126

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Teksty źródłowe w zbiorze pt. *Roman Rybarski o narodzie, ustroju i gospodarce* zostały poprzedzone kilkudziesięcioma wprowadzeniami autorstwa S. Rudnickiego. Każde z nich zawiera podstawowe informacje bibliograficzne oraz krótki rys historyczny wydarzeń, do których nawiązywał Rybarski. Te syntetyczne informacje znakomicie ułatwiają czytelnikowi orientację w problematyce poruszanej przez ideologa ND. Rzetelne opracowanie S. Rudnickiego wymaga jednak kilku drobnych poprawek, w tym jednoznacznego ustalenia tytułu pracy Rybarskiego pt. *Idee przewodnie gospodarstwa Polski* (rozbieżności występują między stroną 16 a stronami 241 i 272) oraz wyjaśnienia, że jesienią 1925 roku istniały dwa oddzielne pisma: tygodnik „Myśl Narodowa” i miesięcznik „Przegląd Wszechpolski”. Podana na stronie 48 informacja o rezygnacji z wydawania „Przeglądu Wszechpolskiego” i przejęcia jego roli organu ideowego ZLN przez „Myśl Narodową” dotyczy wydarzeń, które nastąpiły w połowie 1926 roku w wyniku trudności finansowych oraz w związku z ustaleniem oblicza politycznego „Myśli Narodowej”, jako pisma poświęconego „kulturze twórczości polskiej” pod redakcją Zygmunta Wasilewskiego. Kolejnej poprawki wymaga odnośnik w indeksie osobowym przy nazwisku Stanisława Grabskiego, gdzie podana jest strona 1, a powinna być strona 11.

Wymienione mankamenty nie przeszkadzają formułowaniu dobrej oceny opracowania tekstów źródłowych przez Szymona Rudnickiego. Zbiór pt. *Roman Rybarski o narodzie, ustroju i gospodarce* należy szczególnie polecić osobom zainteresowanym twórczością ideową polityków, którzy podobnie jak Rybarski, znaleźli się w ławach poselskich Drugiej Rzeczypospolitej, prowadząc jednocześnie ożywioną działalność naukową i publicystyczną.

Ewa Maj

Bogusław Kasperek, *Jakub Bojko 1857–1943*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1998, s. 228

Książka, obok której badacz ruchu ludowego nie może przejść obojętnie. Dzieje się tak co najmniej z dwóch powodów; po pierwsze, że jej tematem jest długa, ciekawa droga, jaką przebył polski chłop od kurnej chaty do fotela marszałkowskiego i po drugie, że autor ukazał to na bogatym tle kształtującego się polskiego ruchu ludowego.

Rozprawa poświęcona jest przede wszystkim Jakubowi Bojce jako działaczowi politycznemu i społecznemu, publicyście i parlamentarzysty.

J. Bojko, jeden z pionierów ruchu ludowego w Galicji, od roku 1895 był posłem w galicyjskim sejmie krajowym, od 1897 roku członkiem parlamentu austriackiego, wiceprezesem Stronnictwa Ludowego; od 1913 roku – prezesem Polskiego Stronnictwa Ludowego Piast, w latach 1919–1922 wicemarszałkiem sejmu, w latach 1922–1927 wicemarszałkiem senatu. W 1927 roku wystąpił z PSL Piast i utworzył prosanacyjną organizację Zjednoczenie Ludu. W latach 1930–1935 był senatorem z listy Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, po 1935 roku usunął się z życia politycznego.

J. Bojko nie był człowiekiem jednej epoki. Większość jednak jego aktywności politycznej, społecznej i publicystycznej mieściła się w ramach autonomicznej Galicji. W ciągu swojego długoletniego życia przechodził stałą ewolucję poglądów, poszerzanie horyzontu intelektualnego i dogłębne poznawanie otaczającej go rzeczywistości.

Przyjęta konstrukcja pracy została oparta przede wszystkim na chronologii zdarzeń w życiu bohatera. Autor, dokonując selekcji problematyki, jaką zajmował się J. Bojko w poszczególnych etapach życia, szczegółowo omówił te zagadnienia, które w danym okresie pojawiały się najczęściej bądź uzyskiwały znaczny rezonans społeczny.

Praca została podzielona na sześć rozdziałów, do których dołączono dziesięć stron – *Ilustracje* przedstawiające fotografie z życia bohatera książki.

W pierwszym rozdziale zawarty został okres kształtowania się świadomości społecznej i narodowej J. Bojki, co następowało poprzez kolejne doświadczenia życiowe w rodzinnej wsi. Był to również czas pierwszych poszukiwań ideowych. Następne rozdziały dotyczą początków kariery J. Bojki jako chłopskiego polityka i publicyisty. Czwarty rozdział pracy poświęcony został w znacznej mierze pracy publicystycznej tego działacza ludowego. Cykl pt. *Dwie dusze*, to ogromny, osobisty wkład J. Bojki do dorobku ideowego ruchu ludowego. J. Bojko był jednym z pierwszych wśród ludowców, który dążył do zgodnego współzycia „wszystkich stanów”, był orędownikiem współpracy z konserwatystami. Wyraźnie wyodrębnione zostały, zarówno w jego biografii, jak i w dziejach ruchu ludowego, lata tzw. pracy pozytywnej, czyli sojuszu galicyjskich ludowców z konserwatystami. W latach 1908–1913 J. Bojko osiągnął szczyt swojej popularności także w skali ponadzaborowej. Był to w gruncie rzeczy początek końca jego znaczenia jako czynnego polityka. Jego domeną bowiem nie była twarda walka polityczna, którą właśnie rozpoczynali ludowcy, ale refleksja, przekonywanie, napominanie. Ostatni rozdział obejmuje najdłuższy chronologicznie okres, od wybuchu pierwszej wojny światowej, do śmierci J. Bojki w 1943 roku. Mimo zmieniających się warunków politycznych i zerwania z ruchem ludowym w 1927 roku, wspólną cechą tego etapu życia J. Bojki było to, że wówczas on nie tyle działał politycznie, co reprezentował.

Autor tej publikacji zadał sobie wiele trudu, aby wykorzystać obszerny materiał źródłowy, dzięki któremu ukazał nie tylko postać J. Bojki, ale również mniej znane dotąd wątki dziejów ruchu ludowego. Jest to pierwsza rozprawa ujmująca całościowo życie tego polityka ruchu ludowego na tle faktów i procesów o istotnym znaczeniu, dających obraz ciągłości ruchu ludowego w zmieniających się warunkach historycznych.

Marcin Wichmanowski

Antoni Mieczkowski, *Błażej Stolarski 1880–1939. Życie. Działalność. Poglądy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1998, s. 175

Nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej ukazała się książka Antoniego Mieczkowskiego poświęcona postaci znanego działacza chłopskiego pierwszej połowy XX wieku Błażeja Stolarskiego.

Książka A. Mieczkowskiego jest próbą łączenia z jednej strony elementów tradycyjnej biografii, z drugiej zaś analizy politologicznej poglądów B. Stolarskiego. We wstępie już autor wymienia powody swojego zainteresowania daną postacią, które to z kolei narzuciły metodologiczne podejście do prezentowanej pracy. Autor stawia sobie za cel przedstawienie „sylwetki działacza społeczno-politycznego w środowisku rodzinnym, społecznym i politycznym, a jego działalność na tle ówczesnych wydarzeń”.

Omawiana praca ma ujęcie problemowo-chronologiczne, co w przekonaniu autora pozwoliło „na przedstawienie etapów działalności społecznej i politycznej B. Stolarskiego, a także na prezentację poglądów na rolę chłopów w naszej historii i na kształt państwa w niepodległej perspektywie czasowej”. Książka składa się z krótkiego wstępu, czterech rozdziałów uzupełnionych przepisami, zakończenia, informacji o źródłach i literaturze oraz dziewięciu aneksów.

W pierwszym rozdziale A. Mieczkowski przybliży czytelnikowi środowisko wiejskie, z którego wywodził się i w którym wychował się B. Stolarski. Opisuje także jego działalność w kółkach rolniczych, uczestnictwo w organizacji życia oświatowo-kulturalnego, a także początki aktywności politycznej.